

Drammens Sportsfiskere

Vannmiljøutvalget

Referat fra møte om Drammensfjorden torsdag 25. januar 2007

De som møtte var:

Inger Solberg, Drammensfjordens venner

Eiulf Hauger, Drammensfjordens venner

Thrond Haugen, NIVA

Beate Heidenreich, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud

Jon Løyland, InnFisk A/S

Hildur Wilhelmsen, Drammens Sportsfiskere - Sportsfisker'n

Hasse Larsen, Drammens Sportsfiskere – Fiskestellkomiteen og Ungdomsgruppa

Rolf Nyborg, Drammens Sportsfiskere – Vannmiljøutvalget og styret

Tor Andreassen, Drammens Sportsfiskere - Vannmiljøutvalget

Petter Øijord, Drammens Sportsfiskere - Vannmiljøutvalget

Borgar Pedersen, Drammens Sportsfiskere – Vannmiljøutvalget

De som meldte forfall var:

Jon Knutzen, Naturvernforbundet i Drammen

Øyvind Fjeldseth, Norges Jeger- og Fiskerforbund

Johan Berge, Drammens Sportsfiskere - Fiskestellkomiteen

Tema: Kartlegging av fiskearter i Drammensfjorden

Sekretæren for Vannmiljøutvalget åpnet møtet med å fortelle at foreningen i lang tid har arbeidet for å få kartlagt miljøforholdene og økosystemet i Drammensfjorden. En fullstendig kartlegging av fiskeartene i Drammensfjorden og i Drammenselva er nå helt nødvendig på grunn av et økende press på fiskeartene og på fiskens leveområder.

Hvorfor kartlegge fiskeartene i Drammensfjorden

Foredrag av Petter Øijord, Drammens Sportsfiskere:

Det øvre vannlaget i Indre Drammensfjord består av et ferskvannslag på ca. 2 til 10 meter, avhengig av nedbørsforhold og vannføring i elvene. Under ferskvannslaget finnes et saltvannslag ned til omlag 30 til 40 meter. Skillet mellom disse vannlagene er skarpt. Slik er det langt oppover i Drammenselva og langt utover i fjorden. Brakkvann dannes først utenfor Svelvikterskelen. De to vannlagene gir livsgrunnlag for både en ferskvannsfauna og en saltvannsfauna. Vi har dermed to økosystemer som overlapper hverandre i samme elv og samme fjord. Dette er unikt i norsk natur.

Under saltvannslaget i indre fjord er det et dødt og giftig område bestående av vann som er fortettet med hydrogensulfid - fordi oksygenet er oppbrukt. De dypere områdene av Indre Drammensfjord har dyp fra ca. 80 meter innerst i fjorden, til ca. 120 meter ute ved Svelvikterskelen.

En grunnleggende feiloppfatning er at Indre Drammensfjord enten er en saltvannsfjord eller en brakkvannsfjord. Denne feiloppfatningen er en av grunnene til at fjorden hittil ikke har fått den rettmessige oppmerksomheten den fortjener.

Drammensfjorden er fra et økologisk synspunkt unik i norsk sammenheng. Fjorden har i forbindelse med Tiltaksplanarbeidet blitt prioritert sammen med Grenlandsfjorden og Sandefjord. Mye av grunnen til fokuseringen på Drammensfjorden er at Drammens Sportsfiskere har satt et sterkt søkelys på fjorden særlig i de siste to årene.

Grunnen til at vi nå ønsker en fullstendig kartleggig av fiskeartene i Drammensfjorden er at tidligere undersøkelser er svært mangelfulle. Disse undersøkelsene er stort sett basert på å identifisere arter, mens vi er ute etter å få gjennomført undersøkelser som kan gi en forståelse av økosystemene. For det er bare ved at vi forstår hvordan økosystemene fungerer - at vi kan verne om fiskeartene.

Miljøgiftene som ligger lagret på bunnen av fjorden er en av hovedårsakene til at det snarest mulig må foretas en kartlegging av fiskeartene. Blant annet kan det ligge om lag 20 tonn med miljøgiften TBT (Tributyltinn) på bunnen av de dypere områdene. NIVA-rapport LNR 5138-2006 "Sedimentundersøkelser i dypområdene i indre del av Drammensfjorden 2005" - bekrefter i stor utstrekning våre påstander.

En del av fiskeartene i fjorden er det vanskelig å få fisket – eller å få tak i. Og ganske sikkert finnes det enorme mengder med laue. Men ingen vet nok om dette fiskeslaget og dets betydning. Vi vet også at torsken vandrer inn i fjorden for å spise sik et stykke oppe i Drammenselva. Under et prøvofiske i 1990 fisket Ungdomsgruppa i foreningen 25 kg torsk i elva i løpet av kort tid. Hvitting er tatt ved reanseanlegget på Musøya, og Øijord har sett krabber komme inn på sandstranda der han bor et stykke ovenfor Drammen sentrum. Brennmaneter er påvist opp mot Eikerdelet, og i det siste er skarven igjen observert i elva med fangst av flyndre, laue og sik. I noen tilfeller er det registrert fisk på 70 til 80 meters dyp i fjorden. Dette må være fordi det i visse perioder kan ha vært større lommer med oksygenrikt vann på disse dypene.

Fritidsinteressene er i alt for mange år er skjøvet til side. Elvebredden og arealene ned mot fjorden har vært utsatt for skadelig utfylling og en intens kamp om arealer. Områdene er i denne forstand å betrakte som en slagmark, hvor fisken, naturen og fritidsinteresser stadig har tapt. Store områder er nå avstengt med piggtråd og kameraovervåking. Mye av årsakene er å finne i et lukket system hvor beslutninger blir tatt uten reelle høringer og uten opplysninger til befolkningen. Flere tiltak og utfyllinger er ulovlig foretatt i strandsonen – uten at det er gjennomført noen konsekvensutredning.

Utdypingen av terskelen ved Svelvik (fra 10 til 12 meters seilingsdybde) er et godt eksempel på et stort tiltak i fjorden som er blitt gjennomført uten konsekvensutredning. Dette utdypingsprosjektet ble ferdigstilt i juni 2006 og kostet 130 millioner kroner. Disse statlige midlene ble uten vanskeligheter bevilget til gjennomføring av utdypingsprosjektet, mens det ikke ble bevilget en krone til å undersøke de økologiske og miljømessige konsekvensene.

På Holmen er det uten reguleringsplan anlagt en skadelig fylling som sperrer store deler av Bragernesløpet. Det var denne fyllingen som medvirket til de store flomskadene i Drammen i 1987. Fyllingen ble i bystyret i Drammen vedtatt å måtte fjernes, men den ligger der fortsatt.

Langs hele Lierstranda var det tidligere et gruntvannsområde hvor kystlinjen og sivkanten lå bare noen få meter fra den gamle bebyggelsen. Ikke noe er igjen av de opprinnelige gruntvannsområdene, og kystlinjen er på grunn av utfyllinger flyttet opptil 2-300 meter utover enkelte steder. Ved Nøstestranda utenfor ABB er en stor sandbanke med sjøfuglekoloni og leve- og oppvekstområde for fisk overfylt med sprengstein. Og det området som kalles Tømmerterminalen – var en fugle- og fiskerik mudderbanke som via lang tids bruk som søppelfylling nå er dekket over med stein og annen masse.

NINA har påpekt at det er viktig å få gjenopprettet en ferskvannskorridor mellom Drammenselva og Lierelva. Etablering av kanaler langs den opprinnelige kystlinjen på Lierstranda kan bidra til dette. En reetablering av gruntvannsområder på utsiden av utfylte områder på Lierstranda vil også være et nødvendig tiltak. Store deler av Drammenselvas bestander av ferskvannsfisk har sitt vinteropphold på Lierstranda. Kanskje kan Gjelstens planlagte utbygging av strandsonen på Lierstranda reetablere en del av de naturlige forholdene i området.

Lierstranda-området er spesielt i sammenheng med fiskeartenes årstids- og fødesøksvandring, og vi må derfor få gjennomført en "føre-var-analyse" angående videre inngrep i naturforholdene mellom elvemunningene. Dette må gjøres for å finne ut av hva som er viktig å vite for at det ikke skal skje noe galt – med fiskeartene og økosystemet.

En kartlegging av fiskeartene må også inneholde en kartlegging av miljøgifter i fisken slik at befolkningen kan være trygg på hvilken fisk som kan spises. Deler av denne kartleggingen kan publikum være med på å utføre ved blant annet å legge inn fangstopplysninger på en nettside. Kjøttprøve av fisken kan leveres til BUVA for analyse av miljøgifter og spisbarhet. Det kan gis innsatspremier for fangstrapportering fra publikum, og pressen kan eventuelt bidra til å gjøre dette kjent.

Hvordan kartlegge fiskeartene i Drammensfjorden

Foredrag av Thrond Haugen, NIVA:

En kartlegging av fiskeartene i Drammensfjorden og i Drammenselva vil være en omfattende prosess og en metodisk utfordring. Bakgrunnen for ønsket om kartlegging av fisken i Drammensfjorden er økt press på fiskeartene. Det vises til Drammens Sportsfiskeres liste:

1. Utdypingen av Svelvikstrømmen fra 10 til 12 meter – åpnet 12. juni 2006
2. Pågående utfylling og utbygging av Drammens havneområder
3. Planlagt utfylling og utbygging av Lierstrandens gruntvannsområder
4. Tiltaksplan for Drammensfjorden – gjennomføring av tiltak
5. Skipstrafikk kan innføre nye arter
6. Varmere sjøvann kan medføre innføring av nye arter
7. Stigning av vannivået i havet pga. global oppvarming
8. Forsuring av verdenshavene (pH-status nr. 4 – 2006 s.14)
9. Stortingsmelding nr. 12 (2001 – 2002) Rent og rikt hav
10. Stortingsmelding nr. 21 (2004 – 2005) Nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold
11. EUs vanddirektiv
12. Lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. av 15. mai 1992 som bl.a. pålegger rettighetshaver å tilrettelegge for fritidsfiske
13. Vern av elvedeltaer – økt fokus på elvemunninger. Tema hos FM i 2005
14. Vannmiljørådet for Drammensregionen ønsker at regionen skal være Norges ledende vannmiljøregion

Biomangfold av fisk i hele fjorden ønskes kartlagt, men hva med andre arter som bl.a. er føde for fisken. Vandringsmønster for de ulike artene, og utbredelse og mengde av de forskjellige artene er noe av det som er viktigst å få kartlagt. Hvordan man skal klare å fange fisken mest mulig representativt i forhold til disse problemstillingene vil bli en utfordring. Spesielt det at Drammensfjorden er delt i ett økosystem med ferskvannsarter og ett økosystem med saltvannsarter - vil være utfordrende.

NIVAs tidligere økologiske undersøkelser av Drammensfjorden har ikke tatt for seg noe om fisken i fjorden. Undersøkelser av fisk i Drammensfjorden har vært et forsømt område. Og stort sett er kartlegging av andre fiskearter enn laks og ørret et forsømt område i Norge.

Ferskvannslaget i fjorden går enkelte steder helt ned til 20 meters dyp, og noen steder er denne grensen variabel. Når det gjelder oksygenforholdene, var det på 1970-tallet oksygen ned til 30-40 meters dyp. Nå ligger denne grensen på ca. 70 meter. Under oksygen grensen er det hydrogensulfid, dvs. anoksiske forhold. De siste målinger som det vises til er fra NIVAs undersøkelser i år 2000.

Det vises prinsipper og detaljer for kartlegging av biologisk mangfold og habitattyper, og det vises bl.a. en oversikt hvor ulike planter som er avhengig av ferskvann - dominerer i strandsonen i Indre Drammensfjord. Saltvann, brakkevann og ferskvannssoner gir mange habitater og mange arter, med en tilsvarende mengde innsamlingsutfordringer. Å ta hensyn til sesong- og døgnvariasjoner i fiskens vandringer vil i tillegg være en utfordring.

Det er viktig at habitattypene (fiskens leveområder og fødegrunnlag) kartlegges samtidig med kartlegging av fisken. For det hjelper ikke å verne fisken hvis habitatet forsvinner.

En detaljert oversikt over fangstmetoder for forskjellige dyp og områder av fjorden blir gjennomgått. Det må tas hensyn til de forskjellige fiskeartenes levemåte og vandringer både med hensyn til dyp, habitat og geografi osv. Storruse, garn av forskjellige typer og størrelser, not, teiner/feller, ruser og elfiske er noen av fiskemetodene som kan benyttes ved kartleggingsfiske.

Storruse er godt egnet blant annet fordi fisken som fanges kan slippes levende tilbake i vannet etter registrering. Storruse er også et effektivt fangstredskap som kan fange flere fiskearter i forskjellige størrelser, og den krever liten arbeidsinnsats til røkting og tømning etter at den er plassert. Storrusen kan stå lenge på samme sted. Ulempene med storruse er blant annet begroing, at fisk som må vandre - kan få problemer i rusa, og at rusa er forholdsvis kostbar. Erfaring i bruk av storruse i Oslofjorden viser at det er viktig å planlegge hvor og når rusa skal settes ut. Storrusa må tømmes tilnærmet daglig under kartleggingsfiske.

Vanlige garn er forholdsvis habitatsuavhengige, de er lette å sette og de er billige. Ulempen er at vanlige garn dreper fisken, de er arbeidskrevende å bruke, fisken må være aktiv, og de fanger ikke alltid representativt. Nordiske oversiktsgarn (hvert garn har 12 maskevidder, fra 6 til 52 mm) blir standard i EU i innsjøer.

Det er viktig å følge en planlagt strategi, hvor det benyttes flere typer fangstmetoder og eventuelt garn med flere ulike maskevidder. Bruk av ekkolodd kan være et godt hjelpemiddel i tillegg til at telemetristudier vil gi detaljert kunnskap om fiskens bruk av ulike vannlag, områder og vannkvaliteter.

Sportsfiskere kan bidra med å fange fisk med fiskestang. Denne fisken kan merkes og sette ut igjen. Hvis fisken påsettes en sender, kan dens vandringer følges i inntil to år. Sportsfiskere kan også bidra til tømning og vedlikehold av storruser og annet fangstutstyr.

EUs vannrammedirektiv som er innført fra 1. januar 2007, krever overvåking av alt ferskvann og kystfarvann. Det utarbeides metoder for standardisert overvåking. Arbeidet med disse metodene for fiskeovervåking er imidlertid ikke kommet så langt.

En skikkelig kartlegging av biomangfoldet i Drammensfjorden vil kreve mange metoder, og flere av metodene vil kunne håndteres både av frivillige og profesjonelle. Deler av undersøkelsen må gjøres over flere år for å få med sesongvariasjoner. Institusjoner som NINA og Havforskningsinstituttet vil være aktuelle samarbeidspartnere i dette prosjektet.

Undersøkelser og kartlegging av biomangfoldet i Drammensfjorden kan bli viktig i vannrammedirektiv-sammenheng. Det bør være mulig å søke om økonomiske midler fra EU til dette arbeidet. Og kanskje kan resultatene fra dette prosjektet bli trendsettende for tilsvarende kartlegging andre steder i EU-området.

Storruse som fangstredskap

Foredrag av Jon Løyland, InnFisk A/S

Storruse er det eldste kjente fangstredskap til fisk, som nå lages i en ny utforming. Dagens storruser er fra 2 til 15 meter dype, og har en lengde på 30 til 180 meter.

En storruse settes ut med et ledegarn fra land. Ved enden av ledegarnet er det påmontert en vinge på begge sider som vil føre fisken inn i en notpose med flere kammer. Fisken vil til sist være fastlåst i et fangstrom som kan tømmes på en enkel måte. Se informasjon om storruse på www.innfisk.no.

Storrusa blir ofte spesialtilpasset for hvert enkelt tilfelle. Det er derfor viktig at de som skal bestille og bruke rusa har god kjennskap til lokale forhold om bunnen og om hvordan fisken vandrer.

Ved førstegangs utsetting av en storruse vil det være behov for faglig assistanse fra leverandøren. Dette kan kombineres med kurs, som kan være en del av leveransen.

Det er mulig å blokkere innløpet til rusa slik at fisken i perioder ikke slippes inn i fangstrommet. Et prinsipp ved planlegging av rusekonstruksjonen er at hvis man går ned på maskevidden så øker fangsten av antall småfisk – og antall stor fisk går ned. Liten sikt i vannet vil være en fordel ved bruk av storruse.

Et stort og variert fjordområde som Drammensfjorden med ett ferskvannslag og ett saltvannslag med mange fiskeslag, vil kreve flere fangstmetoder og et godt program for kartleggingsfiske. En storruse som er så dyp at den kan dekke både ferskvanns- og saltvannsområdet vil være å foretrekke. Andre aktuelle fangstredskaper kan være kultiveringsruse – som er en mindre utgave av storrusen, elvenot, tegner, åleruser og torskeruser.

Jon Løyland har lang erfaring i tilvirkning og bruk av storruser, og han viser bilder fra flere prosjekter med tynnefiske og overføringsfiske etc. Han sier at bruk av storruse uten tvil er den mest effektive fangstmetoden han kjenner til.

Leveringstiden på storruser er minimum 3 mndr.

Debatt og kommentarer:

Eiulf Hauger forteller at det sommeren 2006 er sett reker inne ved stranda i Dramstadbukta – som normalt er et ferskvannsområde.

Petter Øijord sier at reker som ble fisket i Indre Drammensfjord for et par hundre år siden var en av hovedeksportvarene fra området.

Thrond Haugen opplyser at rekene er kommet tilbake til Bunnefjorden i Oslofjorden etter år 2000.

Petter Øijord forteller at det finnes sild i store mengder i Drammensfjorden, men at ingen har oversikt over hvordan denne fisken og andre fiskearter lever. Det er ufattelig store mengder med småfisk i fjorden, men ingen har noe faglig kunnskap om dette og om økosystemet i fjorden. For øvrig ble drivgarnsfiske etter laks i Drammensfjorden stanset på slutten av 1970-tallet, mens det er kjent at det ble fisket en del ulovlig med drivgarn etter laks til begynnelsen av 1990-årene.

Hasse Larsen sier det er viktig å få kartlagt giftstoffer i fisken og om fisken i fjorden er spiselig. Dette må gjøres sammen med kartleggingsprosjektet. Han sier at det er viktig også å få kartlagt småfisk og yngel.

Sekretæren nevner muligheten for å etablere en lokal database for registrering av fisk i forbindelse med kartleggingsprosjektet. Det kan foretas en pågående registrering av fisk fra sportsfiskere og andre fritidsfiskere over flere år. Hvis mulig kan registreringene kobles mot den nasjonale Artsdatabanken www.artsdatabanken.no. Registreringer må kvalitetssikres for offentlig bruk. Det henvises også til den svenske ArtDatabanken www.artdata.slu.se som er kommet noe lenger enn den norske. Det er foreløpig ingen registreringer av fisk i noen av disse databasene.

Thrond Haugen sier at Det Norske Havaborprosjektet har rapporteringsskjema på www.seabass.no. Bærum Jff i samarbeid med Norges Jeger- og Fiskerforbund har registrering av fisk på nettet – i forbindelse med sjørretprosjektet.

Sekretæren (undertegnede) sier at begrensningene av det geografiske området for kartleggingen må avklares tidlig. Et prinsipp må være at området må dekke hele økosystemet, dvs. Drammensfjorden, Drammenselva, Lierelva og andre bielver, bekker og vassdrag. Videre vil det være naturlig og viktig å kartlegge ferskvannsfisken så langt den lever og vandrer utover i fjorden.

Fylkessekretæren i NJFF-Buskerud opplyser om at det er kommet brev fra Fylkesmannen i Buskerud med invitasjon om å delta på "Oppstartsseminar for innføring av EUs vanndirektiv" på Union Scene onsdag 14. februar fra kl. 10:00. Det bekreftes fra sekretæren at representanter fra Drammens Sportsfiskere vil melde seg på seminaret.

En prosjektbeskrivelse av kartleggingsprosjektet for fisk i Drammensfjorden utarbeides av Thrond Haugen fra NIVA i samarbeid med Drammens Sportsfiskere innen utgangen av februar. Det tas deretter kontakt med aktuelle kommuner og andre instanser og samarbeidspartnere med sikte på et snarlig møte for å presentere en plan for prosjektet.

Borgar Pedersen
Sekretær